

В. А. Войтович

orcid.org/0009-0007-3533-8705

аспірант кафедри політології

Львівського національного університету імені Івана Франка

ОЦІНКА СФОРМОВАНOSTІ БАГАТОРІВНЕВИХ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ ТА СЛОВАЧЧИНІ

Постановка проблеми. За останні десятиліття низка європейських країн прийняли децентралізацію влади як головний механізм для проведення інституційних реформ і підвищення ефективності місцевих органів самоврядування. Такі реформи, безпосередньо впливають і на зміни в структуруванні партійного простору, ускладнення партійних організацій, створення додаткового рівня виборчої політики та партійного врядування. Представниками академічної спільноти було здійснено небагато спроб оцінити вплив процесу децентралізації влади на трансформацію партійної організації. На нашу думку, визначена проблематика має неабиякий дослідницький інтерес у контексті протікання політичних процесів в регіонах тієї чи іншої країни. Для аналізу ми обрали дві країни, в яких проведені доволі успішні реформи децентралізації влади: Україну (реформа розпочалась у 2014 році, до 2020 року було завершено процес утворення територіальних громад) та Словаччину (децентралізація державного управління була проведена протягом 1998–2005 рр.).

Припускаючи можливі реакції партій, їх адаптацію до нових адміністративних реалій, може суттєво змінюватись політико-електоральне структурування у регіональному вимірі. Очевидно, що політичні партії, які намагаються діяти, змагатися в політичному просторі та ефективно виконувати свої основоположні функції, повинні враховувати зміни у своєму середовищі (як внутрішньому, так і зовнішньому). Створення багаторівневої партійної системи є чи не найбільш очевидною стратегією політичної партії реагувати на такі зміни у зовнішньому середовищі функціонування партій (на децентралізацію владних відносин, зокрема).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика багаторівневих партійних систем є мало дослідженою в політичній науці. Найбільш системно особливості формування багаторівневих партійних систем досліджує К. Дешувер (2006). На прикладі окремих країн розглядають взаємовідносини регіонального і національного рівнів політики Е. Фабре (Сполучене Королівство та Іспанія), (2008); Д. Сагліє (Норвегія), (2019); Д. Фельтеніус (Швеція), (2016). Деталізований аналіз стратегій, які обирають політичні партії в умовах формування багатопартійної партійної системи, здійснила Б. Косовська-Гастоль (2018). В. Свенден та Б. Меденс (2008) фахово розкрили особливості територіальної політики політичних партій в країнах Західної Європи. У фокусі досліджень П. ван Готена (2009) – підхід делегування у багаторівневій партійній системі. П. Веб і Д. Кейс (2017) вдало оцінили питання сили організації ресурсів політичних партій на різних рівнях політики. Серед українських науковців теоретичні аспекти та підходи до дослідження багаторівневих партійних систем висвітлив М. Волгов (2013). Комплексно тенденції змін партійних систем в Україні досліджують А. Романюк (2018), Ю. Остапеч (2019), Р. Манайло-Приходько (2017).

Враховуючи це, **мета дослідження** полягає у визначенні ключових особливостей формування багаторівневої партійної системи, оцінці її сформованості (чи ні?) в Україні та Словаччині.

Виклад основного матеріалу. Децентралізована політична система створює додаткові територіальні відносини між громадянами та політичними партіями, тобто сторони в різних масштабах зобов'язані взаємодіяти зі своїми виборцями різними способами. Відтак, національні партії повинні конкурувати, адаптуючи свої стратегії в контексті багаторівневої виборчої політики. Багаторівнева виборча політика неминує ускладнює для всієї країни політичні партії, які прагнуть отримати владу на національному рівні (Van Biezen, 2006). Певною мірою ефекти, які створює багаторівнева політика є універсальними для багатьох країн, що дозволяє проводити порівняльний аналіз.

Переважно, магістральна увага в дослідженнях багаторівневих партійних систем приділяється країнам з федеративним устроєм. Такі науковці як Н. Болієр та Д. Фельтеніус, навпаки ж, вважають за доцільне вивчати багаторівневі партійні системи, на прикладі унітарних держав, у яких регіональний рівень політики розвивається не менш стрімко, ніж у за умови федерального устрою (Bolleyer, 2012; Feltenius, 2016).

Інтеграція багаторівневої партійної системи залежить від того, наскільки самі політичні партії представлені на різних рівнях політичної системи та від того, наскільки рівномірно збалансовано їхню підтримку між різними регіонами однієї держави. Багаторівнева партійна система є повністю інтегрованою, якщо однакові партії представлені на національному та регіональному рівнях. Багаторівнева партійна система є слабко інтегрованою, якщо підтримка національних партій суттєво різниться між регіонами та між національним і регіональним рівнями (Swenden, 2008).

К. Дешувер зауважує, що існують деякі відмінності між акторами, які діють у багаторівневих партійних системах. Він виділив два основні виміри цих варіацій: участь у виборах на різних рівнях політичної системи та територіальне поширення. Партії в багаторівневих системах можуть брати участь у виборах лише на одному рівні (регіональному чи національному) або на обох рівнях (регіональному та національному). Отже, беручи до уваги перший вимір, партії можна поділити на ті, які беруть участь у виборах: 1) лише на регіональному рівні; 2) лише на національному рівні; 3) як на регіональному, так і на національному рівнях. З точки зору територіальної поширеності (другий вимір) партії можна упорядковувати від партій, що діють лише в одному регіоні, до партій, що охоплюють територію всієї держави (Kosowska-Gaśtoł, 2018).

Комбінації обох вимірів (участь у виборах, територіальна поширеність) дозволяють виділити дев'ять типів партій, які: 1) беруть участь лише у регіональних виборах і діють в одному регіоні; 2) беруть участь лише в регіональних виборах і діють у деяких регіонах; 3) беруть участь лише у регіональних виборах і діють у всіх регіонах; 4) беруть участь лише у загальнонаціональних виборах і діють в одному регіоні; 5) беруть участь лише у загальнонаціональних виборах і активні в деяких регіонах; 6) беруть участь лише в національних виборах і є активними в усіх регіонах; 7) беруть участь у регіональних і національних виборах і є активними в одному регіоні; 8) беруть участь у регіональних і національних виборах і є активними в деяких регіонах; 9) беруть участь у регіональних і національних виборах і є активними в усіх регіонах (Deschouwer, 2006).

Беручи за основу класифікацію К. Дешувера, можна розподілити політичні партії в Україні та Словаччині, відповідно до їх рівня інтеграції в багаторівневій партійній системі та пріоритетів політичної участі. Відтак, для визначення типу політичної партії, за доцільне вважаємо брати лише політичні організації, які проявили активність на останніх парламентських та місцевих (та регіональних у випадку Словаччини) виборах. Зокрема, це парламентські вибори 2019 року в Україні, місцеві вибори в Україні 2020 року, парламентські вибори в Словаччині 2023 року, місцеві та регіональні вибори в Словаччині 2022 року.

Провівши типологізацію політичних партій за К. Дешувером в Україні та Словаччині, доцільними видаються наступні висновки. В Україні, політичні партії більш варіативно підходять до вибору стратегії територіального поширення та участі у виборах різних рівнів, це засвідчує кількість виявлених типів політичних партій – 6, із запропонованої типології. Доволі обмежені організаційні можливості партій щодо участі у регіональних і національних виборах та діяльності в усіх областях України, в рамках одного електорального циклу лише 7 партій відповідали цьому критерію. Діяти в окремих регіонах та брати участь в національних та місцевих виборах, мали змогу 9 партій, які переважно чітко асоціюються з лідером своєї партії, областю в якій вони діють, сталими традиціями регіонального представництва. Доволі цікавий випадок помічаємо з політичною силою «Факел», яка брала участь у парламентських виборах 2019 року, проте не висунула жодного кандидата на місцевих виборах 2020 року (Вибори, 2019; Місцеві вибори, 2020). Взяти участь лише у місцевих виборах 2020 року і чинно діяти у всіх регіонах України має інституційну спроможність – Народний рух України, одна з флагманських політичних партій, яка в українському політикумі ще з 1993 року (Місцеві вибори, 2020).

Таблиця 1

Тип основних партій за К. Дешувером в Україні та Словаччині

Тип партії за К. Дешувером	Приклади політичних партій в Україні	Приклади політичних партій в Словаччині*
1. Бере участь лише у регіональних виборах і діють в одному регіоні	Довіряй ділам; Рідне Закарпаття; Всеукраїнське об'єднання «Платформа Громад»; Команда Андрія Балоги; Рідний дім; Всеукраїнське об'єднання "ЧЕРКАШАНИ": За конкретні справи; "КМКС" Партія угорців України; "Партія Вінничан"; Демократична партія угорців України; "Добрый самарянин"; "Команда Михайлішина".	Team Bratislava; Šanca; Tím Ružinov; Tím Kraj Nitra; USVIT.
2. Бере участь лише в регіональних виборах і діє у деяких регіонах	Пропозиція; Політична партія "УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка"; "Перемога Пальчевського"; Політична партія "Українська Галицька Партія"; «Довіра»; Рідне місто; ВАРТА; Громадський рух «Народний контроль».	NOVA; Zmena Zdola; Som Slovensko; STANK; Dobrá Voľba; Skúsme To Inak.
3. Бере участь лише у регіональних виборах і діє у всіх регіонах	Народний рух України.	-
4. Бере участь лише у загальнонаціональних виборах і діє в одному регіоні	-	-
5. Бере участь лише у загальнонаціональних виборах і активна в деяких регіонах	Факел	-
6. Бере участь лише в національних виборах і є активною в усіх регіонах	-	-
7. Бере участь у регіональних і національних виборах і є активною в одному регіоні	-	-
8. Бере участь у регіональних і національних виборах і є активною в деяких регіонах	Сила і честь; Українська Стратегія Гройсмана; Партія зелених України; Самопоміч; Аграрна партія України; Сила людей; Патріот; Соціальна справедливість; Незалежність.	Spoločne občania Slovenska; Občianski demokrati Slovenska; Za regióny; Rómska koalícia; Maďarské fórum, Demokratická strana; Modrí, Most-Híd; Spravodlivosť; Slovenské Hnutie Obrody; Kresťanskodemokratické hnutie; PRINCIP.
9. Бере участь у регіональних і національних виборах і є активною в усіх регіонах	Слуга народу; Батьківщина; Європейська Солідарність; Голос; Радикальна партія Олега Ляшка; ВО «Свобода»; Громадянська позиція.	Pirátska strana – Slovensko; Progresívne Slovensko; OĽANO A PRIATELIA; Komunistická strana Slovenska; Vlastenecký blok; Sloboda a Solidarita; SME RODINA; My Slovensko; Slovenská národná strana; Smer – Sociálna demokracia; HLAS – sociálna demokracia; SZÖVETSEĞ – Magyarok. Nemzetiségek. Regiók. ALIANCIA – Maďari. Národnosti. Regióny; Srdce vlastenci a dôchodcovia – Slovenská národná jednota; SDKÚ – DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana; Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko; Demokrati; REPUBLIKA.

*Перелік словацьких партій українською: Team Bratislava – «Команда Братислави»; Šanca – «Шанс»; Tím Ružinov – «Команда Ружинової»; Tím Kraj Nitra – «Команда краю Нітра»; USVIT – «Зоря»; NOVA – «Нова більшість»; Zmena Zdola – «Зміна знизу»; Som Slovensko – «Партія муніципалітетів і міст – Я Словаччина»; STANK – «Мери та незалежні кандидати»; Dobrá Voľba – «Хороший вибір і поміркованість»; Skúsme To Inak – «Давайте спробуємо це по-іншому»; Spoločne občania Slovenska – «Громадяни Словаччини разом»; Občianski demokrati Slovenska – «Громадянські демократи Словаччини»; Za regióny – «Для регіонів»; Rómska koalícia – «Ромська коаліція»; Maďarské fórum, Demokratická strana – «Угорський форум, Демократична партія»; Modrí, Most-Híd – «Європейська Словаччина, Міст»; Spravodlivosť – «Справедливість»; Slovenské Hnutie Obrody – «Словацький рух Відродження»; Kresťanskodemokratické hnutie – «Християнсько-демократичний рух»; PRINCIP – «Принцип»; Pirátska strana Slovensko – «Піратська партія Словаччини»; Progresívne Slovensko – «Прогресивна Словаччина»; OĽANO A PRIATELIA – «Звичайні люди та незалежні особистості»; Komunistická strana Slovenska – «Комуністична партія Словаччини»; Vlastenecký blok – «Патріотичний блок»; Sloboda a Solidarita – «Свобода і солідарність»; SME RODINA – «Ми сім'я»; My Slovensko – «Ми словаки»; Slovenská národná strana – «Словацька народна партія»; Smer – Sociálna demokracia «Напря́м – Соціал-демократія»; HLAS – sociálna demokracia – «Голос – соціал-демократія»; SZÖVETSEĞ – Magyarok. Nemzetiségek. Regiók. ALIANCIA – Maďari. Národnosti. Regióny – «Альянс – Угорці. Національності. Регіони»; Srdce vlastenci a dôchodcovia – Slovenská národná jednota – «Серце патріотів і пенсіонерів – Словацька національна єдність»; SDKÚ – DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – «Словацький демократичний і християнський союз – Демократична партія»; Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko – «Котлеба – Народна партія «Наша Словаччина»; Demokrati – «Демократи»; REPUBLIKA – «Республіка».

В Словаччині ж, з поміж аналізованих політичних партій, 18 мають організаційну спроможність брати участь у національних, регіональних і місцевих виборах і бути активними в усіх краях Словаччини (Výsledky 2022; Výsledky 2023). Окрім того, що менша територія Словаччини та менша кількість територіальних одиниць допомагає політичним партіям поширити свій вплив та діяти в усіх краях, важливими є і законодавчі норми діяльності партій. Відтак, в країні передбачена процедура ліквідації неактивної партії, тому більш оптимальним виявляється, розбудовувати потенціал партії щодо участі у виборчому процесі та територіальному поширенню в краях, ніж створювати нові чи активізовувати чинні структури, напередодні нового електорального циклу. В контексті партій, які беруть участь у національних, регіональних і місцевих виборах і є активним в деяких регіонах, серед прикладів, переважно зустрічаємо партії, які мають свою електоральну нішу та не розпорошуються на інші краї (діють компактно на сході, заході чи в центрі країни).

Щодо партій, які беруть участь лише у регіональних виборах і діють в одному чи декількох регіонах, як в Словаччині так і в Україні, простежується тенденція функціонування локальних політичних проєктів, що серед кандидатів мають відомих, впливових і впізнаваних політиків в окремій області України чи краю Словаччини.

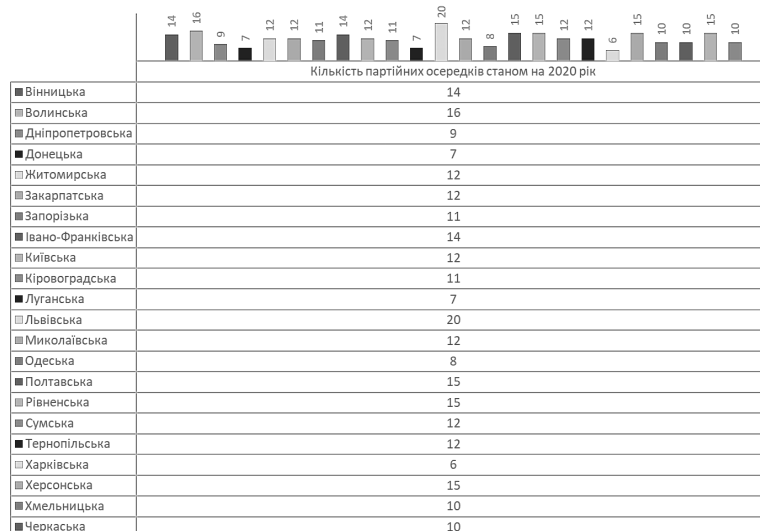
Паралельно із цим, важливо зауважити й такий факт, партії, які охоплюють більше одного регіону (в тому числі ті, що діють по всій країні) і конкурують на виборах як на регіональному, так і на національному рівнях, стикаються з проблемою узгодження своїх стратегій, щоб партія була успішною на виборах на всіх рівнях і водночас зберігала згуртованість. Також партії, як правило, приділяють більше уваги виборам, де «на кону більше». У напівпрезидентських системах, якими є Україна та Словаччина, більш важливими є, як правило, вибори до парламенту, оскільки їх переможець зможе сформувати центральний уряд. Таким чином, місцеві (регіональні) вибори вважаються «виборами другого порядку» з нижчою явкою, гіршими результатами для правлячих партій і посиленням відносно менших партій (Kosowska-Gąstoł, 2018).

Головним чином, саме політичні партії є визначальними елементами зв'язку національної та регіональної партійних систем. Проте, далеко не всі партії забезпечують однаково міцний зв'язок між державною та регіональною системами, багаторівневої партійної системи. Потенціал зв'язку партії залежить від територіального охоплення та міцності організаційних зв'язків з регіональними осередками партії. Теоретично всі партії, які беруть участь у національних та місцевих (регіональних) виборах, потребують певної форми вертикальної інтеграції. Для порівняння, в масштабах держави партії повинні мати окремі організаційні відділення на загальнодержавному рівні та в кожному з регіонів, у яких вони беруть участь у виборах. Тому загальнодержавні партії повинні забезпечувати найширші форми вертикальної та горизонтальної (міжрегіональної) координації політики (Swenden, 2008).

Щоб оцінити рівень організаційної спроможності політичних партій в Україні та Словаччині, важливо простежити динаміку створення та діяльності регіональних осередків політичних партій в областях України та краях Словаччини.

Відтак, окремі організаційні відділення в кожному з регіонів України, станом на 2020 рік, мали в середньому 11 політичних партій. Найбільша кількість політичних партій, які мали свої структурні підрозділи була у Львівській (20) та Волинській областях (16). Найнижчі показники були відповідно у Харківській (6), Донецькій (7) та Луганській (7) областях (Громадянська мережа, 2020). Переважно політичні партії мали зареєстровані обласні осередки партії або міські осередки партії в обласному центрі, дуже обмеженими залишалися показники створення партійних структур на рівні територіальних громад.

Такі парламентські партії, як ВО «Батьківщина», «Європейська Солідарність» та «Голос» стали лідерами за кількістю реєстрації осередків в областях України. Серед політичних партій, які не мають представництва у Верховній Раді чинного скликання, зареєстровані партійні осередки мають такі партії: «Слуга народу», Об'єднання «Самопоміч», Аграрна партія України, Радикальна партія Олега Ляшка, Народний Рух України, ВО «Свобода», «Відродження», Українська стратегія Гройсмана, «УКРОП», «Совість України», «Поруч», «Рідне місто».

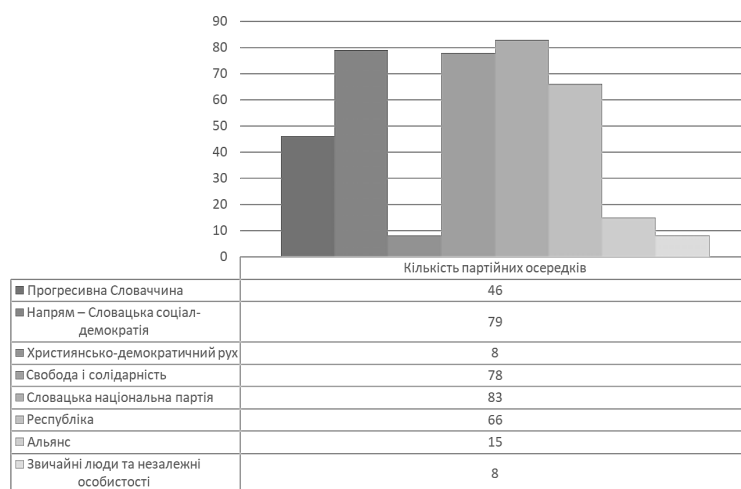

Діаграма 1. Кількість політичних партій, які мають партійні осередки в областях України*

*Складено автором на основі даних розміщених на сайті Громадянської мережі ОПОРА <https://www.oporaua.org/>

Враховуючи, що на початок війни в Україні, в Міністерстві юстиції України було зареєстровано 378 політичних партій, спроможність лише 11 політичних партій діяти та створювати регіональні відділення (осередки) політичних партій, показує вкрай низьку партійну організацію та здатність координувати діяльність партії. Примітно, що лише на офіційних сайтах всіх парламентських політичних партій – «Слуга народу», ВО «Батьківщина», «Європейська солідарність», «Голос» задекларована діяльність обласних осередків політичних партій в усіх 24 областях України в умовах воєнного стану.

Очевидно, що в умовах воєнного стану, діяльність політичних партій в усіх регіонах України (а особливо в тимчасово окупованих та найбільше постраждалих), значно знизилась і з 260 осередків політичних партій, які діяли з 2020 року до початку повномасштабного вторгнення, на момент дослідження може діяти значно менша їх кількість. Очевидно, що на момент перших повоєнних виборів, може різко збільшитись кількість нових політичних партій, а з 378 вже зареєстрованих, лише певна частина буде мати спроможність висувати кандидатів та отримати електоральну підтримку виборців. З цієї точки зору, вкрай важливо на законодавчому рівні в Україні, розробити механізми, які б ліквідовували неактивні політичні партії та партії, які існують лише формально, на папері.

Діаграма 2. Кількість партійних осередків політичних партій в краях Словаччини*

*Складено автором на основі аналізу даних з офіційних сайтів політичних партій Словаччини

Оскільки, офіційні дані щодо кількості осередків політичних партій, не надаються Міністерством юстиції Словаччини, для аналізу діяльності організацій основних політичних партій в Словаччині, був використаний метод контент-аналізу офіційних сайтів основних політичних партій Словаччини. Примітно, що в усіх парламентських партій та партій, які були найближче до подолання виборчого бар'єру на парламентських виборах 2023 року, офіційні сайти політичної партії діючі та містять оновлену інформацію. Враховуючи, що за адміністративним устроєм в Словаччині 8 регіонів та 79 районів, основні політичні партії в Словаччині мають осередки в більшості адміністративних одиниць вищого рівня.

Відтак, найбільшу розгалуженість має Словацька національна партія – 83 осередки (8 крайових та 75 районних). Високий рівень мережі осередків фіксуємо і в політичній силі «Напрям – Словацька соціал-демократія», найбільше в Банськобистрицькому та Пряшівському краях. Закріпити свою позицію як парламентської партії вдалось і партії «Свобода і солідарність», завдяки розвиненій структурі у 78 партійних осередків. Політична сила «Республіка» більшою мірою має представництва у Пряшівському (12), Жилінському (12) та Банськобистрицькому (13) краях, а у краях з низькою електоральною підтримкою, розбудова осередків політичної партії ведеться на низькому рівні (Братиславський край – 2 осередки, Нітранський край – 4 осередки). За схожим принципом, діє і «Прогресивна Словаччина» – 46 осередків, значна частина яких, розміщені у столичному Братиславському краї. «Альянс», який представляє інтереси угорської меншини на політичній арені Словаччини, загалом має 15 осередків у районах компактного проживання етнічних угорців. Політичні партії «Звичайні люди та незалежні особистості» та «Християнсько демократичний рух» на своїх офіційних сайтах, не розміщують інформацію про діяльність районних осередків політичних партій, лише про 8 крайових.

Загалом, маючи доволі розвинену мережу крайових та районних осередків, залишається актуальним питання їх дієвості та забезпечення зв'язку між різними підсистемами багаторівневої партійної системи. Створення осередків політичних партій в Словаччині, значною мірою залежить від здатності отримати електоральну підтримку тією чи іншою політичною силою в усіх краях Словаччини на національних і регіональних виборах.

В цьому ключі, для політичної партії важливо обрати оптимальну виборчу стратегію. У слабко інтегрованій партійній системі національні партії зможуть отримати сильні позиції на регіональній арені лише в тому випадку, якщо вони успішно пристосуються до особливостей регіональної виборчої арени, на якій вони змагаються. Іншими словами, чим більше національні партії досягають успіху в різних регіонах, наприклад, перемагаючи партії одного регіону, тим більше буде інтегруватися багаторівнева партійна систем (Swenden, 2008).

Очевидно, сучасні партії національного масштабу, які беруть участь у виборах на кількох рівнях, часто змушені конкурувати з різними гравцями на кожному з них. При цьому, інтереси виборців, які проживають в конкретному регіоні, часто відрізняються від інтересів виборців в інших регіонах. У цьому контексті варто згадати концепцію виборів другого порядку. Відповідно до якої, політичні партії зосереджують свою виборчу активність на тому рівні, де «поставлено більше» (зазвичай національний), тоді як інші вибори (на субнаціональному рівні) вважаються менш важливими (Kosowska-Gąstoł, 2018). Тому багаторівнева виборча конкуренція має свої особливості і їх неодмінно потрібно враховувати у визначенні виборчих стратегій політичних партій.

Акцентуючи увагу на тому, що національні партії повинні забезпечувати різні форми міжрегіональної координації політики, постає питання, як відбувається прийняття рішень на вищих рівнях політичного керівництва партій. Щоб інтегрувати різні регіони однієї країни, до багаторівневої партійної системи, на нашу думку, необхідно враховувати позиції представників партії в регіонах. На рівні обласних осередків, мають функціонувати керівні органи, які українські партії в прийнятих статутах називають – рада територіальної організації партії, конференція обласної організації. На рівні вищого керівництва мають обов'язково відбуватися з'їзди політичної партії, на постійній основі проводитись засідання консультативних чи політичних рад партій, за участі представників від регіонів. Залучаючи делегатів від регіонів до формування порядку денного партії, вдасться досягнути ефектів сталості та найважливі-

ше – артикулювати інтереси своїх виборців. Знову ж, в такій ситуації, буде приділятися більша увага регіональним виборам, оскільки від їх результатів залежить і імідж партії в регіоні, та чи вдасться їй переобратися вже на наступних виборах, що перш за все, пріоритетно для функціонерів вищого рівня політичної партії.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Загалом констатовано, що децентралізація влади та передача повноважень від центральних до регіональних органів впливає на виборчі стратегії політичних партій та змінює політико-електоральне структурування на рівні регіонів. Перевіряючи теорію багаторівневої партійної системи на прикладі України та Словаччини, підтвердилась теза про різні реакції політичних партій щодо взаємовідносини регіонального та національного рівнів політики у середовищі функціонування політичних сил.

Оскільки, багаторівнева партійна система є повністю інтегрованою, якщо однакові партії представлені на національному та регіональному рівнях, партійні системи України та Словаччини можна оцінити, наразі як слабо інтегровані. Відтак, залишаються доволі обмежені організаційні можливості партій щодо участі у регіональних і національних виборах та діяльності в усіх областях України, в рамках одного електорального циклу. На момент перших повоєнних виборів, може різко збільшитись кількість нових політичних партій, а з 378 вже зареєстрованих, лише певна частина буде мати спроможність висувати кандидатів та отримати електоральну підтримку виборців. Враховуючи особливості адміністративного устрою Словаччини, основні політичні партії в Словаччині мають осередки в більшості адміністративних одиниць вищого рівня. Загалом, маючи доволі розвинену мережу крайових та районних осередків, залишається актуальним питання їх дієвості та забезпечення зв'язку між різними підсистемами багаторівневої партійної системи. Створення осередків політичних партій в Словаччині, значною мірою залежить від здатності отримати електоральну підтримку тією чи іншою політичною силою в усіх кряях Словаччини на національних і регіональних виборах. Тому багаторівнева виборча конкуренція має ряд особливостей, які неодмінно потрібно враховувати у визначенні виборчих стратегій політичних партій. Визначені особливості поточного стану функціонування багаторівневих партійних систем в Україні та Словаччині зумовлюють подальшу оцінку ефективності та життєздатності політичних партій в Україні та Словаччині, що особливо актуально в контексті номінального існування більшості політичних партій, не виконання ними своїх основоположних функцій та відсутності організаційних зв'язків з регіональним рівнем політики, який в сучасних умовах набуває динамічних трансформацій.

Література

- Вибори народних депутатів України 2019. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp001>.
- Волгов М. Багаторівневі політичні партії та тренд децентралізації: теоретичний аспект у сучасному англomовному науковому дискурсі. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. №6 (68). С.198–207.
- Громадянська мережа "ОПОРА". Спроможність осередків політичних партій. 2020. URL: <https://www.oporaua.org/>.
- Манайло-Приходько Р. Націоналізація партійної системи України: методологія дослідження. Регіональні студії, 2017. № 1. С.34–39.
- Місцеві вибори 2020. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001pt001f01=695.html>
- Остапеч Ю. Дилемність розвитку партійної системи України в контексті її націоналізації та регіоналізації. Регіональні студії, 2019. № 18. С. 116–126.
- Романюк А. Внутрішньопартійна демократія як чинник розвитку та оцінки політичних партій України. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії, 2018. №. 18. С. 354–362.
- Bolleyer N. New Party Organization in Western Europe: Of Party Hierarchies, Stratarchies and Federations. Party Politics, 2012. №18 (3) pp. 315–336.
- Deschouwer K. Political Parties as Multi-Level organisations. Handbook of party politics, 2006. pp. 291–300.
- Fabre E. Party organization in a Multi-level System: Party organizational Change in Spain and the UK. Regional & Federal Studies, 2008. №18(4). pp. 309–329.
- Feltenius D. Divided Interests: Multi-level Parties and the Politics of Territorial Reform in Sweden. Scandinavian Political Studies, 2016. №39 (1). pp. 95–114.

- Kosowska-Gąstoł B. External Factors Determining the Electoral Strategies of Political Parties in Multi-Level Systems. *The Copernicus Journal of Political Studies*, 2018. pp. 52–67.
- Register politických strán a politických hnutí Slovenskej republiky. 2025. URL: <https://rez.vs.minv.sk/PolitickeStrany/>.
- Saglie J. Do party organizations integrate multi-level states? The case of the Norwegian Local Government Reform. *Regional & Federal Studies*, 2019. 19 p.
- Swenden W., Madden B. Introduction: Territorial Party Politics in Western Europe: A Framework for Analysis. *Territorial Party Politics in Western Europe*, 2008. pp. 1–30.
- Van Biezen I., Hopkin J. Party Organisation in Multi-level Contexts. *Devolution and Electoral Politics*, 2006. pp. 14–52.
- Van Houten P. Multi-Level Relations in Political Parties: A Delegation Approach. *Party Politics*, 2009. №15(2). pp. 137–156.
- Výsledky parlamentných volieb 2023. URL: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2023/vysledky>.
- Výsledky Spojených Regionálnych Volieb 2022. URL: <https://volby.sme.sk/regionalne-volby/2022/vysledky>.
- Webb P., Keith D. Assessing the Strength of Party Organizational Resources: A Survey of Evidence from the Political Party Database. In *Organizing Political Parties: Representation, Participation, and Power*. Oxford: Oxford University Press, 2017. pp. 31–61.

References

- Vybory narodnykh deputativ Ukrainy 2019 [Elections of people's deputies of Ukraine 2019]. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp001>. [in Ukrainian]
- Volhov M. (2013) Bahatorivnevi politychni partii ta trend detsentralizatsii: teoretychnyi aspekt u suchasnomu anhlovnomu naukovomu dyskursi [Multilevel political parties and the decentralisation trend: a theoretical aspect in the modern English-language scientific discourse]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, 2013. №6 (68). C.198–207. [in Ukrainian]
- Hromadianska merezha "OPORA". Spromozhnist osередkiv politychnykh partii [The Civil Network "OPORA". Capacity of political party branches]. 2020. URL: <https://www.oporaua.org/>. [in Ukrainian]
- Manailo-Prykhodko R. Natsionalizatsiia partiinoi systemy Ukrainy: metodolohiia doslidzhennia [Nationalisation of Ukraine's party system: research methodology]. *Rehionalni studii*, 2017. № 1. C.34–39. [in Ukrainian]
- Mistsevi vybory 2020 [Local elections 2020]. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001pt001f01=695.html> [in Ukrainian]
- Ostapets Yu. Dylemnist rozvytku partiinoi systemy Ukrainy v konteksti yii natsionalizatsii ta rehionalizatsii [The dilemma of the development of Ukraine's party system in the context of its nationalisation and regionalisation]. *Rehionalni studii*, 2019. № 18. C. 116–126. [in Ukrainian]
- Romaniuk A. Vnutrishnopartiina demokratsiia yak chynnyk rozvytku ta otsinky politychnykh partii Ukrainy [Internal party democracy as a factor in the development and evaluation of political parties in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia filosofsko-politologichni studii*, 2018. №. 18. C. 354–362. [in Ukrainian]
- Bolleyer N. (2012) New Party Organization in Western Europe: Of Party Hierarchies, Stratarchies and Federations. *Party Politics*, 2012. №18 (3) pp. 315–336. [in English]
- Deschouwer K. (2006) Political Parties as Multi-Level organisations. *Handbook of party politics*, 2006. pp. 291–300. [in English]
- Fabre E. (2008) Party organization in a Multi-level System: Party organizational Change in Spain and the UK. *Regional & Federal Studies*, 2008. №18(4). pp. 309–329. [in English]
- Feltenius D. (2016) Divided Interests: Multi-level Parties and the Politics of Territorial Reform in Sweden. *Scandinavian Political Studies*, 2016. №39 (1). pp. 95–114. [in English]
- Kosowska-Gąstoł B. (2018) External Factors Determining the Electoral Strategies of Political Parties in Multi-Level Systems. *The Copernicus Journal of Political Studies*, 2018. pp. 52–67. [in English]
- Register politických strán a politických hnutí Slovenskej republiky [Register of political parties and political movements of the Slovak Republic]. 2025. URL: <https://rez.vs.minv.sk/PolitickeStrany/>. [in Slovak]
- Saglie J. (2019) Do party organizations integrate multi-level states? The case of the Norwegian Local Government Reform. *Regional & Federal Studies*, 2019. 19 p. [in English]
- Swenden W., Madden B. (2008) Introduction: Territorial Party Politics in Western Europe: A Framework for Analysis. *Territorial Party Politics in Western Europe*, 2008. pp. 1–30. [in English]
- Van Biezen I., Hopkin J. (2006) Party Organisation in Multi-level Contexts. *Devolution and Electoral Politics*, 2006. pp. 14–52. [in English]

- Van Houten P. (2009) Multi-Level Relations in Political Parties: A Delegation Approach. *Party Politics*, 2009. № 15(2). pp. 137–156. [in English]
- Výsledky parlamentných volieb 2023 [Results of the 2023 parliamentary elections]. URL: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2023/vysledky>. [in Slovak]
- Výsledky Spojených Regionálnych Volieb 2022 [Results of the 2022 United Regional Elections]. URL: <https://volby.sme.sk/regionalne-volby/2022/vysledky>. [in Slovak]
- Webb P., Keith D. (2017) Assessing the Strength of Party Organizational Resources: A Survey of Evidence from the Political Party Database. In *Organizing Political Parties: Representation, Participation, and Power*. Oxford: Oxford University Press, 2017. pp. 31–61. [in English]

Анотація

Войтович В. А. Оцінка сформованості багаторівневих партійних систем в Україні та Словаччині. – Стаття.

У статті охоплено і проаналізовано сучасні дослідження багаторівневих партійних систем у контексті реакції політичних акторів на зміни у середовищі їх функціонування. Встановлено, що інституційні реформи спричиняють зміни в структуруванні партійного простору, ускладнення партійних організацій, створення додаткового рівня виборчої політики та партійного врядування. Прослідковано, що інтеграція багаторівневої партійної системи залежить від того, наскільки самі політичні партії представлені на різних рівнях політичної системи, та від того, наскільки рівномірно збалансовано їхню підтримку між різними регіонами однієї держави. На основі класифікації К. Дешувера визначено типи основних політичних партій в Україні та Словаччині, відповідно до їх рівня інтеграції в багаторівневій партійній системі. Простежено динаміку створення та діяльності регіональних осередків політичних партій в областях України та краях Словаччини. Підтверджено, що партії у Словаччині, маючи доволі розвинену мережу крайових і районних осередків, цікаві з погляду питань їх дієвості та забезпечення зв'язку між різними підсистемами багаторівневої партійної системи. Констатовано, що як в Словаччині, так і в Україні, простежується тенденція функціонування локальних політичних проєктів, задля участі у виборах в окремій області України чи краю Словаччини. Доведено, що чим більше національні партії досягають успіху в різних регіонах, наприклад, перемагаючи партії одного регіону, тим більше буде інтегруватися багаторівнева партійна система. Акцентовано увагу на тому, що оскільки національні партії повинні забезпечувати різні форми міжрегіональної координації політики, важливо як відбувається прийняття рішень на вищих рівнях політичного керівництва партій. Аргументована необхідність інтегрувати різні регіони однієї країни до багаторівневої партійної системи з урахуванням позиції представників окремих партій у регіонах.

Ключові слова: багаторівневі партійні системи, політична партія, регіон, Україна, Словаччина.

Summary

Voitovych V. A. Assessing the formation of Multilevel Party Systems in Ukraine and Slovakia. – Article.

The article covers and analyzes current research on multi-level party systems in the context of the reaction of political actors to changes in their environment. It is established that institutional reforms lead to changes in the structuring of the party space, the complexity of party organizations, and the creation of an additional level of electoral politics and party governance. It is shown that the integration of a multi-level party system depends on the extent to which political parties themselves are represented at different levels of the political system and on how evenly their support is balanced between different regions of the same state. Based on the classification of K. Deschouwer, the types of major political parties in Ukraine and Slovakia are identified according to their level of integration in the multi-level party system. The dynamics of the creation and activity of regional branches of political parties in the regions of Ukraine and Slovakia is traced. It is confirmed that parties in Slovakia, having a fairly developed network of regional and district branches, still face the issue of their effectiveness and ensuring communication between different subsystems of the multi-level party system. It is stated that in both Slovakia and Ukraine, there is a tendency for local political projects to operate in order to participate in elections in a particular region of Ukraine or a region of Slovakia. It is proved that the more national parties succeed in different regions, for example, by defeating parties from the same region, the more the multi-level party system will be integrated. It is emphasized that since national parties should provide various forms of interregional policy coordination, it is important how decision-making takes place at the highest levels of the political leadership of the parties. The author argues the need to integrate different regions of one country into a multi-level party system, taking into account the position of representatives of individual parties in the regions.

Key words: multi-level party systems, political party, region, Ukraine, Slovakia.